

102 . SOHBET

Mearic Suresi – Inkâr ve İman

Mearic sûresi Mushaf'taki sıralamaya göre 70., Nüzul sırasına göre ise 79. sûredir. Mekke'de "Hakka Sûresi'nden önce "Nebe Sûresi'nden sonra inmiştir. Adını 3. Ayette geçen ve yükselme dereceleri, yükselme vasıtaları anlamına gelen "me'aric" kelimesinden almıştır. Ayrıca halk arasında " **Seele Sailun** سأل سائل" adı ile de bilinir. Surenin nüzul sebebi ile ilgili olarak birçok rivayet olsa da en itibar edilen rivayet Nadr b. Hâris'in etrafındaki birkaç müşrik dostu ile Efendimize gelip vaat ettiği azabı kendilerine getirmesini isteyerek Efendimiz (as) ile alay etmeleri olayıdır.

Sûre muhteşem etkileyici bir üsluba sahiptir. Tasvirler oldukça canlı ve etkileyicidir. İfadeler ise kısa, çarpıcı ve vecizdir.

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

"Birisini, huzuruna yükselmenin birçok yolu bulunan Allah katından inkârcılar için gelecek olan ve hiç kimsenin savamayacağı azabın gelmesini istedi"¹ İfadesi ile başlayan sure Nadr b. Haris ve arkadaşlarının hem tavırlarını hem de kendilerini alay konusu eder. Onların dalga geçip alay ettikleri ve kendilerinden çok uzak gördükleri azap Allah için çok yakındır. O Allah öylesine yüce bir zattır ki melekler onun katına dünya yılı ile elli bin yılda ulaşabilirler. Burada akılları kamaştıran bir örnekleme yapılmaktadır. Elli bin yıllık bir mesafe insan zihni için kavranabilir bir mesafe değildir. Şevkânî'nin naklettiği bir yorumda da belirtildiği gibi bu ayetteki elli bin sayısı bu mertebelerin ne kadar yüce olduğunu zihinlerde canlandırmayı amaçlayan temsilî bir anlatımdır.² Yani bir nevi müşriklere söylenen şudur. Size uzak gözükse Allah için yakındır. Size imkânsız gözükse Allah için mümkündür.

Ahiret inancı İslam Dini'nin temel akait unsurlarından biridir. Aslında tüm din Tevhit ve ahiret inancı üzerine kurulmuştur. İslam'ın hedeflediği Müslüman insan da hayatını bu iki inanç temeli üzerinden tanımlar ve yaşar. Bir olan Allah inancı Peygamber ve Kitapların, ahiret inancı da gaybî unsurlara olan imanın kaynağıdır. Allah'ı ve ahireti inkâr eden insan ise nefsinin, gücün, paranın, makamın velhasıl dünyalık sahte ilahların tahakkümünde bir yaşam sürmeye mahkûm olur.

İnkâr edenleri kıyamet ve ahirette nelerin beklediği çok etkileyici bir üslupla anlatılır. Önce ayetlerdeki kıyamet tasvirine kulak verelim.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

"O gün gökyüzü erimiş maden gibi olur. Dağlar da atılmış renkli yüne döner."³

İnsanın gündelik yaşam içerisinde sürekli gördüğü ve azametinden etkilendiği dağlar çırpılmış ve havada uçuşan renkli yüne dönüşmüş, ulaşılmaz gibi gözükse ve direksiz üstümüzde durmakta olan gök kubbe ise erimiş maden gibi olmuştur. Bu durumla karşılaşan insanın ruh hali malumdur. Korkmuş ve dehşete düşmüştür. O kadar çaresizdir ki en yakın dostlarını gördüğü halde halini hatırlı soramaz. Mücrim insan, suçlu kişi, en değerli varlığı olan eşini, çocuklarını ve diğer yakınlarını, sevdiklerini, dahası bütün yeryüzündekileri gözden çıkaracak ölçüde dehşetli bir psikolojik bunalım,

¹ Mearic sûresi, 70:1-2

² Şevkani, Fethu'l Kadir, V, 332; Hac 22:47

³ Mearic sûresi, 70:8-9

kaygı ve korku içerisinde. Bunların tamamını fidiye olarak verip o inkâr ettiği günün dehşetli azabından kurtulmak isteyecektir, ama ne çare!

كَلَّا إِنَّهَا لَلظَى نَزَاعَةً لِّلشَّوَى تَدْعُو مِن أَدْبَرَ وَتَوَلَّى وَجَمَعَ فَأَوْعَى

*"Fakat ne mümkün! Bilinmeli ki o (cehennem) alev alev yanan, derileri kavurup soyan bir ateştir. Haktan yüz çevirip uzaklaşmak isteyen ve mal toplayıp üstüne oturana kendine çağırır."*⁴

Bu dehşetli günde bu ruh halinin sebebi ise açıktır. Peygamberin getirdiği ilahi çağrıya kulaklarını tıkayıp inkârcılıkta direnmeleri ve Allah'ın kendilerine verdiği dünyevi zenginliklerden ihtiyaç sahibi olan insanlar için infak etmekten yüz çevirmeleridir. Onlar Allah'ın çağrısı ile alay ettiler, Peygamberi yalanladılar, diğer insanların bu çağrıyı duymalarını ve iman etmelerini engellediler. Sahip oldukları maddi gücün kendilerinin olduğu vehmine kapıldılar ve toplumun zayıf kesimleri için hiçbir fedakârlıkta bulunmadılar. Toplumun refahını değil kendi refahlarını düşündüler.

Bu iki günah, yani putperestlerin tevhit davetine sırt çevirmeleri ve maddî konularda bencilik edip insanların geçim sıkıntılarını hafifletecek harcamalar yapmaktan kaçınmaları Kur'ân-ı Kerîm'in bütününde, özellikle de Mekke'de inen surelerde onların en fazla eleştirilen kötülükleri olmuştur. Bu tespite göre Kur'ân-ı Kerîm'in insanlığa yüklediği görevlerin en önemlisi ve en kuşatıcı olanı,

- Allah'ın varlık ve birliğini tanımak,
- İnsanlara yardım ve iyilik etmektir.

İslâm âlimleri bu iki büyük görevi kısaca "Allah'ın buyruğuna saygı, Allah'ın yarattıklarına şefkat" şeklinde özetlemişlerdir.⁵

Vahiy ile terbiye edilmeyen insanın genel özelliği, fücür ve takvanın kendisine ilham edilmiş bir varlık olması hasebiyle, kendisine dokunan herhangi bir zorluk, meşakkat, hastalık veya fakirlik anlarında sızlanıp, feryat edip ümitsizliğe kapılmasıdır. Tam tersi durumlarda ise her şeyi kendinden menkul gören insan bunları Allah'ın bir lütfu olarak görmek yerine kendi akli, gücü ve kudretinin bir sonucu olarak görür. Bunun neticesinde yalnızlaşır, kendini diğer insanlardan üstün görür, cimrileşir. Ne Allah yolunda harcamada bulunur ne de ihtiyaç sahiplerine yardım eder.

AMA NAMAZ KILANLAR BAŞKA!

'İlla' edatı ile başlayan surenin bu bölümünde olumsuz insan tipolojisinin yerine ikame edilmek istenen olumlu insanın özelliklerinden bahsedilir.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ

"Ancak namaz kılanlar bunun dışındadır. Onlar ki namazlarını sürekli kılarlar. Onların mallarında belli bir hak vardır, Hem isteyen için, hem de istemekten utanan yoksul için. Onlar ki ceza gününü tasdik ederler. Rablerinin azabından korkarlar. Çünkü Rablerinin azabından emin olunmaz. Onlar ki ırzlarını

⁴ Mearic sûresi, 70:15-18

⁵ Kur'an Yolu 5.cilt. s.456

korurlar. Ancak zevcelerine ve cariyelerine karşı hariç. Çünkü onlara yaklaştıklarında kınanmazlar. Bundan ötesini isteyenler, var ya işte onlar haddi aşanlardır. Onlar emanetlerini ve ahitlerini gözetirler. Şahitliklerinde dürüstturler. Namazlarına devam ederler. İşte bunlar cennetlerde ağırlandırlar.”⁶

Kişinin Rabbi ile doğru bir ilişki kurması O'nun varlığına ve birliğine iman etmesi, ahiret gününe inanması, hak olan cehennem azabından sakınması, namazlarını devamlı ve dosdoğru kılması, fakir fukarayı gözetip kollaması, zekât ve infakta cömert davranması, emanete riayet etmek hususunda titiz davranması, verdiği sözlerin arkasında durması ve yerine getirmesi, iffetini koruması, Allah'ın hududu içerisinde kalarak cinsel ihtiyaçlarını gidermesi ve hududullah'ı aşmaması; ayrıca şahitlik yaptığında kendi aleyhine olsa bile adalet ve doğruluktan sapmaması ise, onu cennete götürecek davranışlardır. Bu âyetler, insanın ahlakını yukarıda sıralanan olumsuz eğilimlerden temizlemenin veya onların etkisini kırmanın yolunu göstermektedir. Bu yol, kısaca âhiret inancıyla desteklenen güçlü bir sorumluluk duygusu geliştirmek, ibadet ve ahlâk alanında olumlu ve yapıcı davranışlar sergilemektir.

Ayetlerin üslûbundan anlaşıldığına göre bu güzel işlerle ilgili ifade tahdidi değil tâdâdîdir, yani bunlar örneklerdir; duruma, zamana, mekâna, imkân ve şartlara göre bu ödevlerin sayısı değişebilir. Önemli olan, kişinin 19. ayetteki deyişle tabiatının tahammülsüzlüğünü, nankörlük ve bencilliğini yenme iradesi gösterebilmesi, ibadetler ve ahlâkî davranışlarla ilkel kusurlarını giderip kişiliğini zenginleştirmesidir.⁷

Surenin son kısmında yine muhatap inkârcılardır. Inkârcı müşriklerin alaycı tavrı ardından da kendileri için cenneti hak görmeleri bu ayetlerle şiddetli bir şekilde kınanır. Onların yaptıkları sadece bir avunma ve oyalanmadır. Nitekim böbürlenip kibirlendikleri nefisleri de diğer hakir gördükleri gibi "şu bildikleri şeyden yaratılmışlardır". Tüm doğuların ve batıların Rabbi olan Allah'a yemin olsun ki, güneşi, ayı, içinde yaşadıkları dünyayı ve tüm kâinatı yoktan var eden mutlak kudret sahibi Allah dilese bu kâfirler topluluğunu da yok eder ve onların yerine kendisine kulluk edecek bir topluluk var eder. Bu O'nun için kolaydır. O ahiret gününü inkâr edenler, o gün geldiğinde mezarlarından fırlayıp koşarak hesap mahalline geleceklerdir. Hani peygamberi gördüklerinde seğirterek başına üşüşüyorlardı ya! Lakin bu sefer o alaycı ve neşeli hallerinde olamayacaklar. Rivayete göre müşrikler sağdan soldan gruplar halinde gelip Hz. Peygamber'in etrafını sarar, başına üşüşür; onun müminlere cenneti müjdelemesini, inkârcıları da cehennem azabı ile uyarmasını işitince kendisiyle alay eder, "Muhammed'in dediği gibi bunlar cennete gireceklerse biz bunlardan daha önce gireriz!" derlerdi⁸ Kıyamet gününde ve hesap günündeki tablo ise farklı olacaktır. Yine seğirterek gelecekler ama bu kez hesap vermek için. Ancak Hz. Peygamber ile alay ettikleri zamanki gibi şen şakrak değil, orada kibirleri kırılmış, gözlerine korku düşmüş, utançlarından ve pişmanlıklarından başlarını kaldıracak halleri kalmamış, dost ve arkadaşları kendilerini yalnız bırakmış, güvendikleri zenginlikleri ve kabileleri de kendilerini terk etmiş bir halde ve derin bir üzüntü içerisinde... Kulaklarda peygamberlerin uyarıları ve ilahi tehdit olduğu halde!

⁶ Mearic suresi, 70:22-35

⁷ Kur'an Yolu, 5.cilt. s.458

⁸ Zemahşerî, IV, 159- 160; Şevkânî, V, 338

فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

"O halde bırak onları, kendilerine vaat edilen günlerine kavuşuncaya kadar dalıp oynayadursunlar."⁹

Alınacak Dersler:

- 1- Mekke'de inen surelerde Allah ve ahirete iman en çok üzerinde durulan iman şartlarıdır.
- 2- İmanın en önemli şartları Allah'a ve ahiret gününe iman etmektir. Çünkü "gaybe iman" denildiğinde bu iki iman esası akla gelir.
- 3- Kafirler mutlaka cezalarını bulacak; inananlar ise, mükafata nail olacaklardır.
- 4- Namaz kılmak, mali fedakârlıkta bulunmak, zekat vermek, yoksullara yardım etmek, ırz ve namusa sahip olmak, emanet ehli ve güvenilir olmak; illa da namazı muhafaza etmek kurtuluşun anahtarlarıdır.
- 5- İnanmayan insanların dünya imtihanıyla alay etmeleri, dünyaya bağlanmaları rüyası ölümle sona erecektir.

Ödev:

- 1- Mearic suresini bir de Fi-Zılali'l Kur'an Tefsirinden okuyalım.

⁹ Mearic suresi, 70:42